

Podemos under press

[Intervju med Brais Fernández och Jorge Moruno, ur Jacobin Magazine, 9/12 -17. Jorge Moruno är sociolog och tidigare diskussionsledare i Podemos och numera vald till partiets styrande råd. Brais Fernández är redaktör för Viento Sur och medlem i Anticapitalistas i Podemos. Intervjuare är Eighan Gilmartin, författare och översättare, och också medlem i Podemos. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(Jacobins inledning: Kan Podemos återuppliva sitt populistiska alternativ till status quo efter att dödläget i Katalonien har stärkt den spanska högern?)

Sedan den katalanska republiken utropades den 27 oktober har självständighetsrörelsen i Katalonien befunnit sig på reträtt. Några timmar efter parlamentets omröstning om självständighet införde den spanska högerregeringen under Partido Popular (PP) direktstyre och tog under de följande dagarna kontrollen över de katalanska institutionerna.

Bakslaget ledde till en diskussion bland de som är för självständighet om hur man ska gå vidare. Med hänsyn till den spanska statens uppenbara *force majeure* har både den katalanska premiärministern Carles Puigdemonts mitten-höger-parti Partit Demòcrata Català och dess mitten-vänsterkoalitionspartner Esquerra Republicana tagit avstånd från ett ensidigt utropande av självständighet. Istället kommer de att delta i nya val denna månad och siktar på ”bilateral förhandlingar med [den spanska] staten och EU”.

I övriga Spanien har en våg av nationella känslor lett till en klar högersväng, och en del opinionsundersökningar visar att PP och Ciudadanos, de två största högerpartierna, skulle få absolut majoritet om det skulle hållas allmänna val idag. Podemos, det enda större spanska parti som röstade mot att upphäva Kataloniens självstyre, har fått det svårt att verka i ett klimat som domineras av den nationella frågan. De försvarar en alternativ federal modell för landet, som skulle erkänna bestämmanderätten, och en stor del av spanska media har upprepade gånger utmålat dem som ”förrädare” och nära allierade till självständighetsrörelsen.

I följande samtal talar Jorge Moruno och Brais Fernández med *Jacobins* Eighan Gilmartin om självständighetsrörelsens strategiska misslyckanden och hur den spanska vänstern kan få tillbaka styrkan efter månader på hämlarna.)

Katalonien i kris

Hur ser ni på den nuvarande situationen i Katalonien efter införandet av direkt styre från Madrid och efter att medlemmar av den katalanska regeringen har arresterats?

JM: Den är svår. Den katalanska krisen är i grunden politisk och går inte att lösa juridiskt eller genom att arrestera politiska ledare. När Spanien genomdrev direkt styre kanske det vann som stat men det har misslyckats som nation. Ursprunget till denna kris är i själva verket det historiska misslyckandet att bygga en sorts politisk samexistens i Spanien som skulle kunna förena nationella skillnader och politiska viljor i en mer allomfattande gemenskap.

I Podemos har vi alltid sagt att den enda lösningen går via valurnorna, som i en förhandlad folkomröstning ger katalanerna valet att antingen förbli en del av en flernationell spansk stat eller sträva efter en självständig katalansk republik.

BF: Svaret från den spanska regeringen har varit väldigt auktoritärt, och visar återigen den politiska klassens oförmåga att lösa den katalanska frågan på ett demokratiskt sätt. Den har inte lyckats uppnå en ny konstitutionell samsyn som skulle kunna införliva krav från Spaniens mindre betydelsefulla nationaliteter.

Samtidigt har de självständighetssträvande partiernas strategi, som grundat sig på en ”process av avskiljande” från den spanska staten också misslyckats. Tanken att Katalonien med hjälp av en rad parlamentariska uttalanden och engångsdemonstrationer skulle avskilja sig från Spanien underkattade både den spanska statens sammanhållande krafter och hur långt den skulle gå för att hålla kvar Katalonien som en del av sitt territorium. De regionala valen i december kommer troligen att leda till ytterligare en återvändsgränd. Partierna som är för självständighet kanske kan behålla sin svaga majoritet men hittills har de inte klarat av att befrämja sina historiska mål.

JM: Ja, det är uppenbart att den unilaterala vägen till självständighet har misslyckats i sig, det vill säga den katalanska regeringens oförmåga att utöva sin överhöghet. Överhöghet utropas inte utan utövas istället genom sin egen makt över ett visst område och befolkning, och till syvende och sist genom sitt eget monopol på våld. Det skulle aldrig kunna bli möjligt i fallet Katalonien.

Traditionellt kräver ett ensidigt avskiljande antingen stöd från mäktigare länder eller förmåga att konfrontera staten med hjälp av en väpnad konflikt. Givetvis övervägde den katalanska regeringen aldrig det andra alternativet, men den har också misslyckats att få stöd internationellt. Många *independentistas* trodde att EU på något sätt skulle vara mer sympatiskt inställt till deras krav eftersom katalanerna talade franska, italienska och engelska och kulturellt sett var européer. Men politik fungerar inte så. Tyskland tänkte på Bayern och Frankrike på Korsika och de tyckte inte att de hade något att vinna på att stöda katalanerna.

Det gör att det enda alternativ som kvarstår är en förhandlad folkomröstning med den stat man tillhör, vilket innebär att förena sig med krafter vars mål kan skilja sig från dina men som är överens om en metod för att lösa konflikten. Katalonien kan bara utöva sin rätt att bestämma om självständighetsrörelsen arbetar tillsammans med krafter som är för förändring i den spanska staten. Tanken på en ensidig folkomröstning som äger rum i trots mot staten är omöjlig.

BF: Jag är inte överens om att det är omöjligt med en ensidig folkomröstning. Inför statens antidemokratiska blockad måste det katalanske folket söka alternativa sätt att utöva sin självbestämmanderätt. I den meningen var folkomröstningen den 1 oktober legitim. Den lyckades rikta in diskussion på mer än enbart frågan om självständighet utan också demokrati och katalanernas rätt att bestämma.

Efter det är frågan hur man hanterar situationen politiskt. Utnyttjar man den för att förbättra styrkeförhållandena till sin fördel och inleder en rad allianser över hela den spanska staten på basis av behovet av en demokratisk brytning och en konstituerande process? Eller utnyttjar man den för att fortsätta fram mot en självständighetsförklaring utan någon konkret plan för hur en republik ska

förverkligas?

För mig var krisen i Katalonien en möjlighet att påskynda en bredare kris för staten som skulle försvaga de spanska härskande klasserna. Uppenbarligen har detta inte skett och självständighetsrörelsen har tillfälligt besegrats, men processen innehåller också många lärdomar hur man kan gå framåt.

I det avseendet måste självständighetsrörelsen ta itu med sin brist på organisering bland de lägre klasserna. Vi har sett hur både de sämst ställda medelklasserna ("prekariatet") och delar av arbetarklassen har mobiliserats efter 1 oktober, men de kontrollerar inte processen. Den sköts uppifrån av de politiska eliterna. De folkliga mobiliseringarna har tvingat dem att gå längre än de ville, och nu vet dessa centristiska politiker inte hur de ska bemöta den spanska statens förtryck.

JM: Det är sant att självständighetsrörelsen under en kort period den 1 oktober lyckades övervinna sina egna begränsningar, och gick från en identitetssyn på katalanerna som "ett folk" till en demokratisk känsla av "vi folket". Omröstningen lyckades som en sorts folklig mobilisering som innefattade många som inte stödde självständighet men trodde på rätten att bestämma. Men den ska inte ses som en folkomröstning som kan ge den katalanska regeringen mandat för självständighet. Och från det ögonblick då den tolkades som det, stängdes möjligheten att bygga på denna mobilisering för att skapa ett bredare majoritetsblock.

Tanken att den unilaterala vägen kunde ha varit en politisk möjlighet för de krafter som är för förändring i Spanien utelämnar också två viktiga punkter: de rådande styrkeförhållandena i Spanien och känslan av nationell tillhörighet bland spanjorerna. Strävan efter självständighet skapade ingen politisk samverkan med resten av landet.

Vad hade då det katalanska parlamentets självständighetsförklaring för syfte? Under dagarna innan omröstningen var det uppenbart att Puigdemont inte ville gå vidare med den och letade efter sätt att backa.

BF: Det var en symbolisk deklARATION vars mål var att säkerställa ett värdigt resultat för de partier som var för självständighet, när de ställdes inför sin oförmåga att skapa en verklig katalansk republik. Den i huvudsak institutionella avskiljningsprocessen har misslyckats, så jag tror inte att vi ska koncentrera oss så mycket på deklARATIONEN. Den gynnar bara den spanska högerns beskrivning av uppror och uppvigling. Självständighetsrörelsens utmaning är strategisk: ska man fortsätta att rikta in sig på den parlamentariska vägen eller ska man anta ett mer självstyrande system som grundas på mer stridbara organisationer som Kommittéerna för republikens försvar (CDR).

Det är de nya församlingsbaserade grupperna som organiserade en våg av direkta aktioner under generalstrejken nyligen.

BF: Ja, för mig representerar CDR ett steg bortom de nuvarande självständighetsorganisationernas ytligt deltagande strukturer. Trots att de befinner sig i ett tidigt skede är de mycket mer rotade i det katalanska folkets sociala miljö och dagliga liv, och har förmåga att dra till sig delar av vänstern som hittills inte har identifierat sig med självständighetsprocessen.

JM: DeklARATIONEN var en bluff. De gick inte ens så långt att de tog bort den spanska flaggan från de

institutionella byggnaderna. Denna önskan att se republiken gjorde det symboliska verkligt, men när det senare visade sig vara ett bedrägeri skapade det verklig frustration om hur man ska framåt. Med den unilaterala vägen till självständighet misskrediterad, vilka krav ska då partierna som är för självständighet ha? En förhandlad folkomröstning? Det är inte klart.

I denna mening är det en möjlig öppning för Catalunya En Comú-Podem [alliansen mellan Barcelonas borgmästare Ada Colaus en Comú och Podemos i Katalonien]. Även om det är svårt i det nuvarande klimatet, så måste vi när vi går framåt börjar omformulera den diskussion som betonar att det bara finns två sätt att rösta. Å ena sidan de som vill fortsätta den nuvarande raden av konfrontationer, som i själva verket förenas av en tro att Spanien inte går att förändras, och å den andra de som vill satsa på en utväg ur dessa konfrontationer med tanken på en ny flernationell stat.

Vart härnäst för Podemos?

Ni sa tidigare att krisens rötter är misslyckandet att bygga upp Spanien som en nation. Vilket är Podemos' alternativa flernationella tanke om Spanien och vilka förhållanden måste skapas för att säkerställa den?

JM: Precis som alla identiteter behöver eliternas uppfattning av Spanien någon Annan att ställa mot sig själv och framställa den som ett hot. För den förhärskande synen på en spansk identitet är denna Annan det spanska folkets mångfald. Oförmågan att bygga en nation som kan integrera dessa olika skillnader, gör att denna idé om Spanien bara kan definiera sig själv genom att utpeka en del av befolkningen som en inre fiende, och där alla som ifrågasätter den samhällsekonomiska och territoriella ordningen betraktas som en del av detta Spanienfientliga.

Till skillnad från detta ser Podemos Spanien som ett projekt som ska byggas, vi siktar på ett nytt land där ingen vill lämna därför att ingen tvingas att stanna kvar. Detta federala Spanien skulle kräva en omstrukturering av staternas institutionella och konstitutionella uppbyggnad så att det inte finns någon konflikt mellan att vara spansk och att tillhöra en annan nationell folkgrupp som existerar i staten. Det skulle vara ett Spanien med flera centrum där inte allt går via Madrid, och där Madrid förvandlas till ett federalt distrikt på vägen mot en mindre enhetlig stat. I slutändan måste ett flernationellt Spanien återskapa Spaniens egen identitet så att den upphör att vara ett vapen som används för att angripa andra spanjorer.

BF: I Spanien har två kriser blossat upp gång på gång: en social och en nationell. Men de har haft en benägenhet att bryta ut vid skilda tillfällen och få olika sociala uttryck. 1934 hade vi till exempel både den misslyckade sociala revolutionen som var koncentrerad till gruvområdet i Asturien och utropandet av den katalanska republiken, som det anarkistiska CNT vägrade lägga sin organisatoriska tyngd bakom. I det nuvarande läget hade vi först *Indignados*-rörelsen och senare offensiven för katalansk självständighet.

Dilemmat är att en flernationell stat bara går att bygga upp om det finns ett politiskt subjekt som kan ta itu med båda kriserna. Vilka klassallianser har förmåga att lösa den spanska statens historiska problem?

Efter Pedro Sánchez' återval som ledare för PSOE i somras riktade den politiska debatten in

sig på möjligheten av vänsterregering mellan Socialistpartiet och Podemos. Krisen i Katalonien har visat både behovet av en sådan allians och PSOE:s oförmåga att ta itu med de historiska problem som är roten Spaniens regimkris. Hur ser ni på den spanska vänsterns nuvarande ställning?

JM: Återvalet av Pedro Sánchez var den senaste upprepningen av 15-M, eftersom hans seger säkrades genom att socialisterna gjorde uppror mot sin partihierarki. Men det har helt klart hänt en del sedan dess och den katalanska krisen har ritat om hela den politiska agendan. Polariseringen kring Katalonien har gjort det möjligt för PP att inleda en maktfullkomlig manöver som har tvingat socialisterna till en underordnad ställning i ett block av konstitutionsvänliga krafter. I det nuvarande klimatet är man antingen en *independentista* eller så stöder man Spaniens enhet i dess nuvarande form, och PSOE har klargjort att det kommer att stå bakom Spanien.

Med känslorna polariserade längs identitetslinjer finns det inget utrymme för en mellanposition. Det är helt klart svårt för oss, vi angrips från alla håll. Tanken på en inre spanskfientlig fiende används inte bara mot Katalonien. Det är alla som inte delar denna speciellt inskränkta syn på landet. När vi säger att det katalanska folket har rätt att rösta i en folkomröstning, så är svaret ”vad menar ni, är ni inte spanska?”

Och hur ska Podemos ställa sig till relationerna till PSOE efter att Sánchez stödde Rajoys införande av direkt styre?

JM: Nyckeln till relationerna mellan de två partierna är vem som kan ta initiativet. Vår diskussion kan inte koncentrera sig på att fördöma Socialistpartiets misslyckanden och förräderier. Det kan ta oss en bit men någon gång måste man kunna erbjuda folk ett tydligt projekt, en vision av det land man vill bygga. Om man kan göra det så kan man tvinga de andra att svara. När Podemos bildades så skapade det ett brett stöd genom att använda det nuvarande sunda förnuft som existerade i Spanien efter krisen. Vi uttryckte hur försvar av grundläggande mänskliga rättigheter som bostäder och offentlig sjukvård ställde en i motsättning till eliterna.

Makt kräver denna förmåga att införliva en mångfald sektorer och skillnader inom gemensamma ramar. Hur kan vi upprepa denna förmåga? Tja, först av allt måste den nuvarande perioden som är inriktad på Katalonien upphöra.

BF: I teorin borde PSOE:s sväng tillbaka mot etablissemangets block vara en möjlighet för Podemos att på nytt upptäcka en politik som är klart mot regimen i sin helhet. Men den nationella frågan är den punkt där regimen är starkast, så den nuvarande omdisponeringen av det politiska området äger rum längs linjer som är mindre gynnsamma för oss.

När vi på ett mer allmänt plan förhåller oss till relationerna med PSOE måste vi komma ihåg att Podemos uppstod som representanter för en omfattande omsvängning av det spanska samhället i det sammanhang som 15M-rörelsen utgjorde. När vi tog upp *Indignados'* utmaning mot den existerande samhällsordningen så gick vi snabbt framåt under de två första åren, men nådde sedan en gräns. Det öppnade en diskussion om behovet att ingå en pakt med PSOE för att få härska på kort till medellång sikt.

Men det innebär en förändring av de villkor under vilka vi positionerar oss politiskt. Om problemet

dessförinnan var den politiska regimen i sin helhet, så uttrycker vi det nu som att besegra Mariano Rajoy och högern. Vi återvänder till sist till den gamla parlamentariska logiken med vänstern mot högern, samtidigt som vi marginaliserar den ”populistiska” motsättningen mellan *de där uppe* och *de där nere*, som enligt min uppfattning har mycket mer radikaliserande möjligheter.

Den andra centrala frågan är var vi anser att politiken är centrerad: i institutionerna eller på torgen och det breda sociala området. Jag skulle föredra att partiet satsade på en långsiktig strategi och inte i så hög grad gjorde sig så beroende av kortsiktiga överväganden. Med tanke på de nuvarande styrkeförhållandena riskerar en öppenhet för att gå med i en PSOE-ledd regering att leda till sammanblandning, till att partiet tvingas överge de delar som hotar systemet för att komma med i regeringen.

JM: I Podemos gör vi ofta åtskillnad mellan *governismo* och polarisering, det vill säga mellan de som är öppna för att bilda en regering med socialisterna och de som anser att vi ska stanna i opposition tills det går för PSOE som det gjorde med PASOK [dvs att det faller sönder – öa]. Men den diskussionen är vilseledande. Värdet och betydelsen av en taktik härleds inte från taktiken i sig, utan de styrkeförhållandena som finns i ett visst läge. Om det strategiska målet är att säkerställa progressiva förändringar för samhällsmajoriteten då är frågan om att gå med i en regering eller inte ett taktiskt övervägande som ska avgöras utifrån omständigheterna.

BF: Podemos behöver koncentrera sig på strategiska överväganden, men samtidigt måste vi givetvis svara på kraven från en stor del av det spanska samhället att bli av med den nuvarande regeringen. I teorin skulle detta kunna innebära att PSOE fick möjlighet att regera i minoritet medan vi stannade kvar i opposition. Men till och med det verkar svårt just nu eftersom det bara skulle vara möjligt med stöd från de baskiska och katalanska nationalisterna. Vi måste inse att den öppning som återvalet av Pedro Sánchez innebar har stängts igen.

Efter att ha upphävt det katalanska självstyret har PP gått på offensiv, och försöker gynna en centralisering, som deras åtgärd att ta kontroll över Madrids vänsterinriktade kommunfullmäktiges finanser. Hur långt hoppas de komma med det?

JM: PP tror att deras tid är nu. Ur deras perspektiv är krisen en möjlighet att centralisera makten igen samtidigt som de förnyar regimen med sig själv i ledningen. Den spanska ekonomin är fortfarande i ett besvärligt läge, och hålls bara upp med hjälp av den europeiska centralbanken och låga oljepriser, och regimen siktar till att normalisera ett aggressivt agerande inte bara i Katalonien.

BF: Ja, PP utnyttjar den nationella krisen för att tvinga igenom en ytterligare högervridning även i andra frågor. Det är vad som händer med kommunfullmäktige i Madrid, som har ett stort överskott, och som, trots sina många begränsningar, har visat att det kan regera utan korruption samtidigt som det också förbättrar den offentliga servicen. PP vill tillintetgöra dessa landvinningar. Efter att ha erövrat flera kommunfullmäktige vid valen för två år sedan behöver vi nu lära oss hur man försvarar dem.